

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора медичних наук, завідувача кафедри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми ВНМУ ім. М. І. Пирогова, Кулешова Олександра Вячеславовича на дисертаційну роботу Невої Марії Василівни на тему: «Клініко-психологічна характеристика дітей шкільного віку з органічними та соматоформними розладами дихальної системи», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.106, що створена згідно до наказу в.о. ректора ЗВО Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова № 195 від 15 грудня 2023 р. на підставі рішення Вченої ради ВНМУ ім. М. І. Пирогова № 6 від 14 грудня 2023 року з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 228 «Педіатрія»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

На сьогоднішній день захворювання бронхо-легеневої системи у дітей є актуальною медико-соціальною проблемою і займають перше рангове місце в структурі захворюваності дітей та складають майже 70 %. Згідно даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), смертність від інфекцій нижніх дихальних шляхів (включно з 90 % пневмонією) складають майже 1/3 всіх випадків серед дітей віком до п'яти років у всьому світі. За останні чверть століття в Україні відмічається збільшення показників захворюваності респіраторної патології у дітей на 69,3 % поширеності та майже на 23 % рівня захворюваності на бронхіальну астму. Інша розповсюджена патологія серед дітей – це соматоформні респіраторні розлади (соматоформна вегетативна дисфункція дихальної системи). Дані порушення виникають завдяки високій чутливості дитячого організму до впливу факторів зовнішнього середовища, збільшення умов до появи стресу у дітей підліткового віку з одночасним зниженням їх адаптаційних можливостей. Виходячи з вищенаведеного, актуальність теми дисертаційної роботи Невої Марії Василівни є актуальною

із вчасними та необхідними науковими дослідженнями.

2. Оцінка наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача

Дисертаційне дослідження є фрагментом науково-дослідницької роботи кафедри педіатрії, акушерства та гінекології факультету післядипломної освіти Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова на тему: “Клініко-метаболичні та імуно-генетичні особливості перебігу органічних захворювань та соматоформних розладів у дітей” (номер державної реєстрації 0120U101080).

За матеріалами дисертації опубліковано 11 наукових робіт, з них 3 статті в журналах, які включені у наукометричну базу SCOPUS (зарубіжні видання - 1), 2 статті, опубліковані в журналах, затверджених ДАК України, 6 тез, які надруковані в збірниках матеріалів зарубіжних міжнародних науково-практичних конференцій. Фрагменти дисертації захищені науковими впровадженнями досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я (Випуск 9) Київ, 2023. Наукові публікації повністю відповідають змісту дисертації.

3. Новизна представлених теоретичних та практичних результатів виконаних здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

В результаті проведеного дослідження дисертанткою отримано нові дані стосовно визначення афективних станів серед дітей шкільного віку як з запальними так і соматоформними розладами дихальної системи. Вперше доведено, що кількість тяжкої особистісної тривожності більше спостерігаються в дітей із соматоформними розладами, зокрема у 65,9 % пацієнтів, що майже вдвічі частіше при бронхіальній астмі та втричі частіше відносно групи дітей з позалікарняною пневмонією. Крім того, реактивна тривожність найбільше виражена в дітей з бронхіальною астмою.

Вперше доведено, що тяжкий ступінь особистісної тривожності в півтора рази частіше зустрічається у дітей віком від 15 до 17 років, тоді як

реактивна тривожність тяжкого ступеня – в 2,2 рази частіше в дітей віком від 10 до 14 років. Тяжкі ступені особистісної та реактивної тривожності в два рази частіше виявляються у дівчаток в порівнянні з хлопчиками. Депресивні розлади зустрічаються майже у половини (52,6 %) дітей. Найбільш частіше це характерно для дітей віком 10-14 років, зокрема з наявністю соматоформних респіраторних розладів в порівнянні з пацієнтами з бронхіальною астмою. Все це свідчить про більшу схильність дітей раннього віку до розвитку депресивних розладів.

Вперше виявлено достовірний зворотній і помірний корелятивний зв'язок значеннями за шкалою особистісної тривожності (STAI) та шкалою якості життя (PQ-LES-Q) та достовірний зворотній і сильний кореляційний зв'язок між значеннями шкали дитячої депресії (CDI) і шкалою якості життя (PQ-LES-Q), що вказує на важливе значення емоційних розладів на якість життя дітей з респіраторною патологією.

Вперше встановлено, що рівень вітаміну Д в сироватці крові дітей з респіраторною патологією найнижчий саме в дітей з соматоформними респіраторними розладами відносно контрольних даних. Для дітей з бронхіальною астмою його рівень вище відносно контрольних даних.

У дітей з респіраторною патологією вперше проведено дослідження рівнів нейротрансмітерів (серотоніну та гама-аміномасляної кислоти). Було виявлено, що рівень серотоніну в дітей основної групи був вищим майже в два рази відносно контролю. Найнижчий рівень серотоніну відмічений в дітей з бронхіальною астмою, що в 2,5 рази нижче, ніж в дітей групи контролю.

Вперше проведено дослідження алельного поліморфізму рецептора гена серотоніну (HTR2C), як предиктора схильності до емоційних порушень у дітей з респіраторною патологією. Встановлено, що у дітей із соматоформними респіраторними розладами алельний поліморфізм серотонінового рецептору HTR2C C102T з низькою експресією серотоніну зустрічається у 5 разів частіше, зокрема у дітей з бронхіальною астмою – в 5,5 разів частіше ніж у здорових дітей та у дітей з пневмонією.

Вперше було проведено дослідження асоціативних зв'язків між алельним поліморфізмом T102C гена рецептора серотоніну HTR2A та емоційним станом дітей з патологією респіраторної системи. Вперше встановлено, що у дітей-носіїв алеля T/T спостерігається найвищий рівень особистісної тривоги, тоді як у носіїв алеля C/C – найнижчий, відповідно. Також було встановлено, що в дітей-носіїв T/T алеля відмічалось зниження рівня серотоніну порівняно з носіями алеля C/C.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею. Робота ґрунтується на достатньому обсязі клінічного матеріалу, достатньою та репрезентативною кількістю пацієнтів із використанням сучасних стандартизованих методів дослідження, з ретельним аналізом всіх результатів роботи та застосуванням аргументованих математико-статистичних методик обробки отриманих даних, що підтверджує вірогідність та достовірність результатів. Наукові положення, рекомендації та висновки сформульовані чітко та послідовно. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, чітко сформульовано мету і завдання роботи. Дисертантка демонструє наукову новизну і практичну значущість отриманих результатів, які впроваджені у закладах охорони здоров'я. Проведений аналіз сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури відобразив існуючі погляди на респіраторну патологію у дітей та генетичні і метаболічні предиктори формування соматоформних розладів, бронхіальної астми та пневмоній, що асоційовані з афективними станами у дітей шкільного віку.

В дисертаційній роботі автором наведено результати обстеження 161 дитини віком 6-17 років, серед яких 42 (26%) – з поза лікарняною пневмонією, 45 (28%) дітей – з бронхіальною астмою та 44 (27%) дитини – з респіраторними соматоформними розладами. Групу контролю склали 30 дітей. Наукові положення, рекомендації та висновки сформульовані чітко та послідовно.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертаційна робота представлено у вигляді рукопису державною мовою на 185 сторінках тексту і складається із вступу, огляду літератури, методів досліджень і 3-х розділів власних досліджень, обговорення отриманих результатів, висновків і практичних рекомендацій. Робота ілюстрована 18 таблицями, 29 рисунками і клінічним прикладом. Бібліографічний показник включає 201 першоджерел літератури (77 – кирилицею та 124 – латиницею). Мету наукового дослідження досягнуто, завдання реалізовані. Робота виконана на високому науково-практичному рівні, який відповідає вимогам до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 “Охорона здоров’я” за спеціальністю 228 “Педіатрія”.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Дисертація Невої Марії Василівни має теоретичне і практичне значення. Дослідження, які представлені в роботі, дозволили отримати нові дані щодо частоти появи афективних станів у дітей шкільного віку як з запальними, так із соматоформними розладами дихальних шляхів.

Проведене дослідження дозволило поліпшити діагностичні та профілактичні можливості, оскільки це сприятиме зменшенню розвитку коморбідних патологій у дорослому житті, покращити якість життя та зменшити ризик появи ускладнень з боку інших органів і систем. Це в свою чергу дозволить оптимізувати лікування захворювань респіраторної системи у дітей. Крім того, своєчасна диференційна діагностика соматоформних та органічних захворювань органів дихання допоможе лікарям первинної ланки своєчасно скерувати дитини до дитячого психолога або психіатра для призначення патогенетичної терапії.

Дослідження рівнів вітаміну Д в сироватці крові, серотоніну та поліморфізмів рецептора гена серотоніну (HTR2C) у дітей з респіраторною патологією дозволить визначити рівень стресостійкості у дитини та

визначити ризик виникнення розвитку афективних розладів, що сприятиме оптимізації їх лікування.

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дослідження впроваджено в практику дитячих лікувально - профілактичних закладів охорони здоров'я Хмельницької, Вінницької, Чернівецької області, а також у педагогічний процес кафедр педіатрії, дитячих інфекційних хвороб Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, кафедри педіатрії та дитячих інфекційних хвороб Буковинського державного медичного університету, кафедри дитячих і підліткових захворювань Національного університету охорони здоров'я України ім. П.Л.Шупика, що підтверджено нормативними документами та заслуговують на подальше впровадження.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності

Перевірка дисертаційної роботи на подібність тексту програмним засобом «UNICHECK» не виявила плагіату, самоплагіату, фабрикивання або фальсифікації даних. Виявлений достатньо високий рівень оригінальності роботи, який складає 92%. Порушень авторкою правил академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Невої Марії Василівни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

В процесі ознайомлення з дисертаційною роботою принципів зауважень не виявлено. Залишаються деякі дискусійні питання на які хотілось би отримати відповіді:

- 1). Скажіть , будь ласка, Ваші дослідження проводились під час війни чи в попередні роки?
- 2). Який переважав вік дітей з бронхіальною астмою, а яких було більше дітей з соматоформними респіраторними розладами?
- 3) Як Ви можете пояснити зниження рівня ГОМК при наростанні важкості афективних розладів у дітей з бронхіальною астмою?

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Невої Марії Василівни **«Клініко–психологічна характеристика дітей шкільного віку з органічними та соматоформними розладами дихальної системи»**, що виконана під керівництвом д.мед.н.. професора Пипи Лариси Володимирівни та к.мед.н., доцента Свістільника Руслана Вікторовича, є кваліфікованою науково-дослідною роботою, яка містить вирішення актуального наукового завдання педіатрії щодо удосконалення діагностики соматоформних респіраторних розладів та запальних бронхо-альвеолярних захворювань у дітей шкільного віку шляхом дослідження психологічних, метаболічних та генетичних предикторів схильності до їх розвитку.

Дисертація Невої Марії Василівни **«Клініко–психологічна характеристика дітей шкільного віку з органічними та соматоформними розладами дихальної системи»** у повній мірі відповідає існуючим вимогам до дисертаційних робіт відповідно до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 та вимогам щодо оформлення дисертації відповідно до наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а Неволя Марія Василівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 228 «Педіатрія».

Рецензент:

Завідувач кафедри пропедевтики дитячих захворювань та догляду за хворими дітьми Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова МОЗ України

д.мед.н.

Олександр КУЛЕШОВ